

Kai Härmand
Justiitsministeerium
info@just.ee

Meie 18.12.2018 nr 6-5/035461

Maksu- ja Tolliameti seisukohad ühinguõiguse revisjoni analüüs-kontseptsioonile

Maksu- ja Tolliamet (edaspidi MTA) tänab võimaluse eest avaldada arvamust ühinguõiguse revisjoni analüüs-kontseptsioonile. Oleme paljuski ühinguõigusega seotud seisukohad edastanud äriseadustiku muutmise seaduse eelnõu kooskõlastamise raames ja ka suuliselt andnud edasi revisjonikomisjoni kohtumistel. Siinkohal märgime vaid eraldi teemad, mis vajavad kindlasti täpsustamist või täiendavat analüüsi.

1. Sundlõpetamise ja likvideerimise protsess

Oleme toetanud äriühingute lihtsamat, kiiremat, kuid kontrollitud lõpetamist. Sundlõpetamise protsess tuleks siduda automaatse seirega vararegistrite ning kohtute e-toimiku vastu. Läbi automaatse seire tuvastatakse seosed ja välistatakse varaga isikute sundlõpetamine ilma likvideerimismenetlust läbi viimata. Vara olemasolul tuleks alustada riiklikku sundvõõrandamist ja kui protsessi jooksul õigustatud isikud välja ei ilmu, läheb vara riigi, kohalike omavalitsuste või pankrotiombudsmani omandisse ja toimub realiseerimine. Peale realiseerimist, kui nt viie aasta jooksul õigustatud isik esitab vara väärtuse hüvitamiseks nõude, on riigil kohustus saadu väärtus hüvitada, lahutades võõrandamisel saadud tulust eelnenud protsessi kulud. Nõudeperioodi lõppemisel ja õigustatud huvide puudumisel kantakse saadu riigi või ombudsmani büroo eelarvesse. Protsess korrastaks negatiivse reaalsuse, kus üle vabariigi seisab nn peremehetu vara.

2. Eraõigusliku juriidilise isiku asukoht ja kontaktaadress

Ühinguõiguse revisjonis on leitud läbivalt, et ühingutel peaks olema ja on ka oluline kindel füüsiline siseriiklik kontaktaadress.

Maksuhaldurina me ei nõustu nimetatuga kuna ettepanekud ei ole kooskõlas tänapäevase tegelikkusega, kus paljudel ettevõtetel ei olegi olemas kindlat asukohta (kontorit, bürood, filiaali vms). Juhatus teeb tööd seal, kus juhatuse liige parajasti füüsiliselt asub ning kus asuvad tema arvuti ning sidevahendid. Valdavalt on tänane ettevõtte juriidilise aadressi esitamise nõue pelgalt formaalne nõue ning MTA ei saa sageli äriregistrisse kantud aadressilt ettevõtteid kätte. Lisaks peame arvestama, et poliitiline suund on Eestisse kutsuda suurel hulgal e-residente, kes täna märgivad formaalset nõuet järgides küll Eestis oma juriidilise aadressi, kuid tegelikkuses nad seal ju ei asu ja valdav suhtlus toimub elektrooniliselt või läbi kontaktisikute. MTA toimetab valdavalt oma dokumente maksumaksjatele kätte läbi e-maksuameti ja suhtleb igapäevatoos maksumaksjatega kõige enam e-posti teel, mistõttu ei pea MTA enam ettevõtte puhul oluliseks füüsilist asukohta ja -aadressi ning toetame kindla e-postiaadressi omamise kohustust, kuhu saadetud dokumendid saaks lugeda kättetoimetatuks.

Kindlasti toetame lisavõimalustena ka alternatiivseid lahendusi, mida analüüsis loetleti. Samas kui kaalutakse erandite loomist nagu dokumendist nähtub, „*tuleks kaaluda registrimenetluse jaoks eraldi kättetoimetamise reeglistiku loomist*“, siis tagamaks õiguselgust ja ühetaolist lähenemist vabariigis, peaks võimalused laienema ka teistele asutustele sh kohtutäituritele ja miks mitte ka eraõiguslikele isikutele.

3. Isikuandmete kaitse reeglite rakendamine

Revisjonidokumendis on tehtud ettepanek, kus äriregistri puhul vajab täpsustamist isikuandmete kaitse reeglite rakendamine. EL andmekaitse üldmäärus näeb ette kohustuse andmete kustutamiseks, mille tähendus on lõppenud („õigus olla unustatud“). Tehakse ettepanek, kus registrist kustutatud andmed peaksid olema piiratud kättesaadavusega.

Maksuhaldur märgib siinkohal, et äriühingute ajaloolised andmed ning ettevõttega seotud isikute andmete süntees annab tarbijale või tehingupartneritele tervikpildi äriühingust. Juriidilisi isikuid annab luua n-x arv ja seega võimaldada ühingule igakordselt usaldusväärne uus taust ning pahatahtluse korral jätab võimaluse teostada tarbijate ja tehingupartnerite vastu suunatud pettuseid. Kaasaegsed riskimudelid võtavad juriidiliste isikute hindamisel alati arvesse ühinguga seotud subjektide eelnevat riskikäitumist. Seega riik ei soosi ebaausaid ettevõtjaid, kes on korduvalt kreditoride usaldust kuritarvitanud. MTA uus maksukohustuslastele mõeldud andmete peegeldamise projekt näeb muuhulgas ette ka teatud osas ühinguga seotud isikute senise tegevuse arvestamist. Näeme, et kustutatud ettevõtete info kasutamise piiramine või kättesaamatuks tegemine ei oleks kindlasti ühiskonna ootustele vastav. Seega iga probleemne isik saaks võimaluse alustada uue ettevõttega puhtalt lehelt ja krediitiasutused, tarbijad ning tehingupartnerid ei teaks kaasnevate riskidega arvestada.

4. FIE register äriregistris

Eraldi väärib märkimist revisjonidokumendis analüüsitud idee, kus FIE registrit peaks haldama MTA. Toonitame, et MTA tegevusvaldkond on riigitulude haldamine, riikliku maksu- ja tollipoliitika rakendamine ning ühiskonna ja seadusliku majandustegevuse kaitsmine. Analüüsitudokumendis oli ühe argumendina mh toodud, et MTA haldab notarite ja kohtutäiturite andmeid, seega miks mitte ka andmeid FIE-de kohta. 01.10.2018 jõustunud MKS-i muudatuse alusel MTA enam notarite ja kohtutäiturite registrit ei pea ja kohustus läks üle vastavatele kodadele. Muudatuse eesmärk oli vähendada killustatust ning eemaldada MTA-lt kohustusi, mis ei ole otseselt seotud maksuhalduri tegevusvaldkonnaga. FIE-de andmeid (sarnaselt kohtutäiturite ja notarite andmetele) tarbivad lisaks MTA-le ka teised asutused nt Haigekassa, Sotsiaalkindlustusamet, jne. Seega on mõistlik hallata teavet võimalikult vähekillustatult ja loogiliselt riigis keskses registris. Praeguseks on andmete tarbijad loonud erinevaid tehnilisi lahendusi info küsimiseks allikregistritest (äriregister, kodade X-tee teenused) ning on integreerinud need oma automaatprotsessidesse. On väga ebamõistlik hakata toimivat lahendust lammutama, eriti kui muudatuste kasutegur puudub. See toob kõikidele osapooltele kaasa suuri kulusid nii IT-lahenduste kui tööprotsesside ümberkujundamisel.

5. Äriühingute registreeringu peatamine

Revisjonidokumendis on analüüsitud võimalust, kus ühingu tegevuse mittevastamine seadusele - aruannete esitamata jätmise, juhatuse või kontaktide puudumine, päädiks ühingu tegevuse peatamisega. Lisaks võiks revisjonidokumendi kohaselt kaaluda ühingutele perioodilise riigilõivu kehtestamist (aastamaks), mis tagaks ettevõttel enda huvi registris püsimise vastu. Aastamaksu tasumatajätmise tagajärjeks võiks olla n.ö registreeringu peatamine, st ühingu paigutumine mittetegutsevaks ja kannete tegemise peatumine kuni lõivu tasumiseni.

Märgime, et peatatavaid kandeid peaks vältima niipalju kui võimalik või siis tagama nõ jätkutegevused peatamise kande korral, sest vastasel juhul tekib äriregistris tänasega võrreldes veel suurem andmete „surnuaed“. Kannete peatamine ei lahenda tänast olukorda,

kus ühingu seisavad „riiulis“ ja ootavad sundlõpetamist. Lõpuks tuleb ikka riigil jätkutegevused algatada. Kannete peatamise mõtte realiseerimise korral peaks kindlasti lahendatama ka esindusõiguste ning õigusvõime küsimus. Ühingu kande peatumise korral peab säilima isikul maksudeklaratsioonide esitamise ja kohtus esindamise võimalus. Kindlasti peaks säilima äriühingu esindusõigus ka MTA ees, kuna vastasel juhul ei saaks ametis algatatud haldusmenetlusi lõpuni viia.

6. Juhtorgani liikmetele esitatavad nõuded

Eraisiku pankroti puhul automaatselt ärikeelust loobumine ei ole õigustatud ning arusaamatuks jääb revisjonidokumendis esitatud loogika ärikeeldude ulatuse vähendamise osas. Ärikeelu rakendamist tuleb selgemalt reguleerida, et isiku õigused ja piirangud oleksid keelu rakendamisel arusaadavad ning registrites kajastatud. Regulatsioonide ebaselguse korral ei saa olla lahenduseks normi kaotamine. Ärikeelu rakendamine kohtu otsusega ei riiva kuidagi isikute põhiõigusi, kuna isiku poolt ettevõtlusega tegelemine ning juhatuse liikmena tegutsemine ei ole põhiseadusega tagatud põhiõigus.

7. Allutatud omanikulaenud

Analüüsidokumendis on kaalutud võimalust, et Eesti maksejõuetusõigusesse tuleks lisada allutatud laenude kontseptsioon Saksa õiguse näitel. Märgime, et Eesti kontekstis ei ole mõistlik allutada kõiki omanikulaene kui äriühing pankrotistub. Allutamisele võib lisada laenud, mis on antud peale ilmselget maksejõuetuse tekkimist ja seega isikud ei saaks läbi omanikulaenude häälteenamusi endale luua. Laene, mis on investeringuna lisatud äriühingu tervenemise huvides (alalist maksevõimetust ei ole veel), ei tohiks peale pankrotimenetluse algust allutada. Nimetatu mõjutaks otseselt ettevõtlusvalmidust ja tõukab äriühingute mahajätmisesse hoogu juurde ehk probleemide korral on mõistlikum kapital uude äriühingusse investeerida, mitte olemasolevat probleemi lahendada.

Täiendavate küsimuste osas saab abistada juriidilise osakonna õigusloome jurist Tanel Ermel (Tanel.Ermel@emta.ee).

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Tanel Ruusmaa
juriidiline osakond
õigusloome valdkonnajuht

Tanel Ermel, +372 533 11000
Tanel.Ermel@emta.ee